

**ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫНЫҢ
АБАЙ АУДАНЫ БІЛІМ БӨЛІМІНІҢ
ТОПАР ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕБІНДЕГІ ШАҒЫН
ОРТАЛЫҚ**

ҚАРАЛДЫ:

Педагогикалық кеңес отырысында.

Хаттама №1

«29» 08 2023 жыл

КЕЛІСІЛДІ:

Топар жалпы білім беретін мектебіндегі

орталықтың әдіскері М шағын

Кеңес П.Қ.

«29» 08 2023 жыл

БЕКІТІМНІ

«Топар жалпы білім беретін мектебі»

КММ

директоры

«29» 08 2023 жыл

Бұйрық №

А.Дюсенова

«Экологиялық соқпақ»

вариативтік бағдарламасы

(шағын орталықтың мектепалды тобына арналған)

Құрастырған: Мактаева А.А.

Кеңес П.Қ.

тәрбиешілер

Авторы:

Қарағанды облысы білім басқармасының Абай ауданы білім бөлімінің Топар жалпы білім беретін мектебіндегі шағын орталықтың тәрбиешілері
_____Мактаева Алмагуль Амангельдыновна
_____Кеңес Перизат Қайыркелдіқызы

Пікір жазушылар:

Топар жалпы білім беретін мектебіндегі шағын орталықтың әдіскері
_____Кеңес Перизат Қайыркелдіқызы

Білім беру ұйымының әдістемелік кеңесімен ұсынылды

Хаттама № _____ «___» _____ 20___ жыл

Хатшы:

Тәрбиеші _____ Мактаева А.А.

«Экологиялық соқпақ» вариативтік бағдарламасына ПІКІР

«Экологиялық соқпақ» вариативтік бағдарламасының басым міндеті жеке және барлық адамдар үшін ортақ әлем бейнесін қалыптастыру. Осы негізде балаларда экологиялық бағдарланған бейнесі қалыптасады, өзінің табиғи және әлеуметтік ортасына деген құрмет сезімі дамиды. Адам, табиғат және қоғам осы бағдарламада олардың ажырамайтын, органикалық бірлігінде қарастырылады. Вариативтік компоненттік шығармашылық жобасының экологиялық бағытына сәйкес әртүрлі экологиялық байланыстарды ашуға ерекше көңіл бөлінеді. Мектепке дейінгі жастағы балалар қоршаған орта туралы сұрақтар қойып, оларға жауап іздеуді үйренеді. Балабақшадағы экологиялық соқпақтар арқылы танымдық, дамытушылық, эстетикалық, сауықтыру функцияларын орындайды.

Экологиялық соқпақтардың үш негізгі түрі анықталады:

- мектепке дейінгі мекеме аумағында;
- табиғи немесе оларға жақын жағдайларда (кент маңындағы саябақ, жылыжай және т.б.
- балабақша ғимаратында.

Маршрутты және экологиялық соқпақ объектілерін таңдаудың негізгі критерийлері әртүрлі және баланың назарын аударатын объектілерді барынша көп мөлшерде қосу, олардың мектепке дейінгі балалар үшін қол жетімділігі болып табылады. Экологиялық соқпақтың объектілері ретінде өсетін жабайы және мәдени өсімдіктердің (ағаштар, бұталар, шөп), мүк, тірі және өлі ағаштардағы саңырауқұлақтар, құмырсқалар, ағаштардағы құстардың ұялары, әртүрлі табиғи қоғамдастықтардың микроландшафттары (шабындықтар, ормандар), гүлзарлар, жеке әдемі гүлденген өсімдіктер, жәндіктердің тұрақты жиналу орындары, бақшалар, жекелеген тастар, т. б. фонтандар, бұлақтар және т. б. қарастырылған.

Рецензия беруші:

Топар жалпы білім беретін мектебіндегі шағын орталықтың әдіскері _____ Кеңес
Перизат Қайыркелдіқызы

Түсінік хат

Экологиялық білім беру мектепке дейінгі педагогиканың ажырамас бөлігі. Балабақшада біріктірілген тәсілге негізделген экологиялық білім берудің тиімді жүйесін қалай құруға болады?

Экологиялық білім беру идеяларын баланың әртүрлі іс-әрекет түрлері арқылы жүзеге асырылатындай етіп қалай жасауға болады: эксперимент жасау, бақылау, еңбек, ойын, музыкалық, бейнелеу, физикалық іс-әрекет. Дамытушы ортаны қалай құру керек? (экологиялық бөлме, зертхана, тірі бұрыш, шағын-мұражайлар, экологиялық соқпақтар және т. б.); Экологиялық білім беру барысында оның мазмұнының қол жетімді бөлігіне ие болу арқылы жеке тұлғада бір қатар гуманистік ұстанымдарды байытады: өмір құндылығын сезіну, табиғатты құндылық ретінде құрметтеу, оған ұқыпты қараудың маңыздылығын түсіну және бұл арқылы экологиялық дағдарысты еңсеру міндетін шешуге ықпал етеді. Табысты экологиялық білім берудің кепілі-балалардың эмоционалдық сезімталдығы мен қайырымдылығының дамуына ықпал ететін атмосфераны құру болып табылады. Психологтардың пікірінше, оң эмоциялар адам қызметінің күшті қозғаушы күші болып табылады. Баланың адамгершілік сезімдерін тәрбиелеуге педагогтың басшылығымен табиғат бұрышында (өсімдіктер мен жануарларға күтім жасау), бақшада, гүлзарда, серуендеуде мектепке дейінгі балалардың тікелей қызметі әсер етеді. Табиғатпен қарым-қатынас жасау және эмоционалдық қайырымдылықты дамыту барысында балаларда табиғатты белсенді сақтау және қорғау, яғни объектілерді олардың қасиеттері мен ерекшеліктері көріністерінің барлық алуан түрлерінде көру; балалар қызметі саласындағы тірі тіршілік әрекеті үшін қажетті жағдайлар жасауға қатысу; табиғатты қорғаудың маңыздылығын түсіну; табиғаттағы мінез-құлық нормаларын саналы орындау. Осының бәрі мектепке дейінгі жастағы балаларды сауатты және ақылға қонымды оқыту мен тәрбиелеудің нәтижесінде ғана мүмкін болады. Мектепке дейінгі балалық шақта табиғатқа ұқыпты қарым-қатынастың қалыптасуы баланың әлемге құндылық қарым-қатынасының негізі қаланғанда, оның жеке мәдениетінің базисі қалыптасқанда ерекше маңызға ие болады.

Балалармен жұмыста қандай әдістемелерді пайдалану керек?

Мектепке дейінгі мекемеге «экологиялық жоба» не үшін қажет?

Мектепке дейінгі білім берудің сапасын арттыру шарты ретінде білім беру процесінде интеграциялау қағидатын іске асыруды талап етеді. Осы қағиданы іске асыратын өзекті және тиімді әдістердің бірі жобалар әдісі болып табылады. Интеграция қағидатын іске асыру тәсілдерінің бірі балалармен жұмыста экологиялық соқпақты дамыту ортасы ретінде пайдалану болып табылады.

Экологиялық соқпақ - бұл әртүрлі экологиялық жүйелер мен басқа да табиғи нысандар арқылы өтетін арнайы жабдықталған маршрут. Маршрутта келушілер осы объектілер туралы ауызша) немесе жазбаша (стендтер, аншлаптар және т.б.) ақпарат алады. Экологиялық соқпақты ұйымдастыру-экологиялық мәдениетті және адамдардың табиғаттағы жауапты мінез-құлқын қалыптастыру нысандарының бірі. Мұндай соқпақтардың көмегімен экскурсанттардың қоршаған ортасы (өсімдіктер мен жануарлар әлемі, жердің геологиялық құрылымы және т. б.) туралы білімі тереңдейді және кеңейтіледі. Бұл балалардың қоршаған ортаны сақтауға жауапкершілігін арттырады, табиғатқа, өз Отанына деген сүйіспеншілік сезімін тәрбиелеуге ықпал етеді. Тартымдылықпен қатар, соқпақтың басқа да маңызды қасиеті оның ақпараттылығы болып табылады. Мұнда алынған ақпаратты шартты түрде танымдық «ағартушылық» деп бөлуге болады. Әрбір ақпарат түріне маршруттағы «өзінің» объектілері және өзінің белгілері - символдары (жол белгілерін еске түсіретін) сәйкес келеді. Табиғи объектілер көбінесе танымдық ақпарат көзі болып табылады. Бұл өсімдіктердің, жануарлардың түрлері, жер бедерінің, топырақтың формалары және тірі және жансыз табиғаттың басқа да

элементтері. Балалар мен ересектерде ең танымал биологиялық объектілер: өсімдіктер, саңырауқұлақтар, жануарлар. Олар адам тарапынан ең көп әсер етеді. Соқпақ аймағындағы бірқатар нысандарды қоршаған ландшафтқа жасанды түрде енгізіп, өз қолдарымен жасауға болады. Маршрут аймағында ботаникалық алаңдардың сериясын құруға болады, оларға осы жерге тән өсімдіктердің дәрілік, сирек кездесетін немесе жойылып бара жатқан түрлерін түсіруге болады. Бұл ретте белгілі бір қашықтықтар арқылы және аса қызықты объектілерде орнатылған ақпараттық қалқандар, көрсеткіштер, сандар немесе символдары бар тақтайшалар тиісті ақпаратты тез алуға және келушілердің белгіленген бағыт бойынша қозғалысын жіберуге мүмкіндік береді. Білім беру салалары бойынша экскурсиялар, ұйымдастырылған оқу қызметтері, байқаулар өткізуден басқа, экологиялық соқпақтар мониторингтік және жобалау қызметін ұйымдастыру, әлеуметтік-экологиялық жобаларды орындау, экологиялық мерекелер, сондай-ақ аумақты жинау және отырғызылған өсімдіктерді күту жөніндегі акцияларды қоса алғанда, табиғат қорғау акцияларын өткізу үшін пайдаланылса болады. Оқу экотоптарының экологиялық-ағартушылық әлеуетін пайдалана отырып, «Қыста құстарға жем бер», «Балабақшаға гүл сыйла», «Мен ағашпен бірге өсемін» және т. б. табиғатты қорғау акцияларын дәстүрлі түрде жасауға болады. Бұл экологиялық соқпақты тамашалаушы тәрбиеленушілер, ата-аналар мен педагогтар болып табылады. Балабақшада арнайы бұрыш немесе кабинет дайындалып, қызықты ақпарат балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып беріледі. Экскурсиялық маршруттың орташа ұзақтығы 20-25 минут. Соқпақтың әр түрлі объектілермен қанығуына байланысты бірнеше тақырыптық экскурсиялар жасауға болады.

Вариативтік бағдарламасының мақсаты:

экологиялық мәдениеттің негізін қалыптастыру, табиғатқа деген саналы, дұрыс көзқарасты қалыптастыру, экологиялық соқпақ бойынша экскурсияларды пайдалана отырып, оны қорғауға үйрету.

Міндеттері: мектеп жасына дейінгі балалардың қоршаған орта (өсімдіктер мен жануарлар әлемі және т.б.) туралы білімдерін тереңдету және кеңейту, биологиялық және басқа да табиғи процестердің заңдылықтарын түсінуді жетілдіру, қоршаған ортаны сақтау жауапкершілігін арттыру.

Күтілетін нәтижелер:

- Балаларды экологиялық тәрбиелеуде қоршаған ортаның рөлін арттыру.
- Әр түрлі экологиялық іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге балалардың тікелей қатысуын арттыру.
- Мектепке дейінгі жастағы балалардың туған қаласының экологиясы, табиғатты қорғау туралы білім деңгейін арттыру.

Бағдарламаны іске асыру барысында мектепке дейінгі балалармен жұмыс жасаудың түрлері мен әдістері:

- Танымдық әңгімелер;
- Дидактикалық ойындар;
- Табиғат объектілеріне бақылау жүргізу;
- Қозғалмалы ойындар;
- Мерекелерді өткізу;
- Экологиялық соқпақ бойынша экскурсиялар ұйымдастыру;
- Балалар мен ата-аналардың қолөнер және суреттер жасау, альбомдар, фотогазеттер, кітап көрмелерін безендіру бойынша бірлескен қызметі;
- Жануарлар мен өсімдіктер туралы шығармаларды оқу;
- Өнімді қызмет: оригами, сурет салу, аппликация және т. б.;
- Ертегілер құрастыру;
- Бағдарлама материалдарын рәсімдеу.

Вариативтік бағдарламасының әдіснамалық базисі

Мәселе: Жобалау қызметі мектеп жасына дейінгі балалардың экологиялық білім алуына қалай ықпал етеді?

Объект: мектепке дейінгі жастағы балалардың экологиялық білім берудегі жобалар әдісін қолдану мәселелерін зерттеу.

Пән: мектепке дейінгі жастағы балалардың экологиялық білім беру үдерісінде жобалар әдісін қолдану.

Гипотеза:

Мектепке дейінгі жастағы балалардың жобалау қызметін пайдалана отырып экологиялық білім беру процесі келесі шарттарды сақтай отырып тиімді болады:

- ✓ мектепке дейінгі білім беру мекемесінің экологиялық пәндік-дамытушылық ортасы құрылатын болады;
- ✓ экологиялық білім беру мектепке дейінгі білім берудің жаңа қызметтік парадигмасын енгізуге байланысты неғұрлым маңызды болады;
- ✓ балалардың жас және жеке ерекшеліктері ескеріледі;
- ✓ интеграцияланған сипаттағы балалар қызметінің әртүрлі түрлері қолданылатын болады.

Мақсат пен гипотезаға сәйкес келесі міндеттер ұсынылды:

- ✓ мектепке дейінгі балалардың экологиялық білім беру жүйесіндегі жобалық әдісті зерттеу;
- ✓ мектепке дейінгі ересек жастағы балаларды тәрбиелеу жүйесінде жобаны әзірлеу және апробациялау;
- ✓ бағдарламаны іске асыру нәтижелері бойынша қорытынды жасау;
- ✓ мектеп жасына дейінгі балалардың табиғат объектілері, олардың өзара байланысы туралы қарапайым түсініктерін қалыптастыру;
- ✓ қоршаған ортамен тірі организмдердің өзара әрекеттесуін зерттеу, бақылау және әңгімелесу барысында экожүйенің флорасы мен фаунасының пайдасы мен зиянын анықтау;
- ✓ тірі ағзалардың тіршілігін қамтамасыз ету жүйесінің функционалдық ерекшеліктерін зерттеу;
- ✓ қиял, шығармашылық, танымдық қызығушылық, ойлау, талдау, салыстыру, жалпылау;
- ✓ іс-әрекеттің әр түрлерінде (бейнелеу, ақыл-ой, ойын) тәжірибелі жолмен алынған білімді көрсету;
- ✓ адам қызметінің қоршаған ортаға әсерін зерттеу.

Жобаның әдіснамалық және теориялық негізі

Педагогикалық үдеріс философия, педагогика, психология саласындағы қоғамның рухани өмірімен тығыз байланыс идеясы, шындықты танудың жүйелі талдауы болып табылады. Зерттеу экологиялық тәрбие үрдісінің әдіснамалық негіздемесіне сүйенді.

Шығармашылық жоба. Мектепке дейінгі білім беру мекемесі жағдайында экологиялық тәрбиенің теориялық тәсілдерінде, мазмұны мен формаларында жобалық қызметті пайдалана отырып, мектепке дейінгі балалардың экологиялық білімін қалыптастыру процесінің өзіндік ерекшеліктері бар екендігі туралы тұжырымдамалық Ереженің теориялық-әдіснамалық негіздемесі ұсынылған.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

- ✓ мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық білім беру мүмкіндігі мен қажеттілігін негіздеуде, онда жоба ерекшеліктері негіз қалаушы жағдай ретінде әрекет етеді;
- ✓ МДҰ жағдайында мектепке дейінгі балалардың экологиялық мәдениетінің негізгі компоненттерінің құрылымы мен мазмұнын нақтылауда;
- ✓ модульдік-құзыреттілік негізде МДҰ-ның экологиялық-дамытушы пәндік ортасының инновациялық моделін әзірлеуде;
- ✓ МДҰ жағдайында мектеп жасына дейінгі балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыру критерийлерін анықтау.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы - мектепке дейінгі жастағы балаларға экологиялық білім беру бойынша жұмысты жетілдіру процесінде ондағы теориялық

ережелер мен қорытындыларды, ғылыми-әдістемелік материалдар мен ұсыныстарды пайдалану мүмкіндігімен анықталады. Тапсырмалар, тренингтер, ойындар үлгілері педагогикалық шығармашылыққа, мектеп жасына дейінгі балалардың табиғат әлемін ғылыми және гуманитарлық игеруін ұйымдастыруға, олардың экологиялық сауаттылығын қамтамасыз етуге бағдар бола алады.

Бағдарламаны іске асыру

экологиялық тәрбиені қалыптастыру үшін мынандай практикаларды қолданамыз:

- түсіндіру;
- әңгімелесу;
- серуен, бақылау;
- мультфильм көрсету;
- сурет салу;
- логикалық тапсырмалар;

Бағдарламаның функциялары:

Диагностикалық – экологиялық білім беру мен тәрбиелеу процесінде мектепке дейінгі балалардың экологиялық білімін қалыптастырудағы өзгерістерді белгілейді.

Мақсатты-оқу мақсаттарын қолдайды (біз баланы неге және не үшін үйретеміз).

Мотивациялық – қоршаған ортаны тануда баланың қол жеткізген нәтижелерін көтермелейді.

Мазмұнды - мектеп жасына дейінгі балалардың экологиялық білімін қалыптастыру бойынша орындалатын жұмыстардың барлық спектрін ашады.

Дамытушы - жыл сайын оқу және даму үрдісінің үздіксіздігін қамтамасыз етеді.

Рейтингілік - мектеп жасына дейінгі балалардың қабілеті мен құзыреттілігінің ауқымын көрсетеді.

Біліктілік дағдыларының интеграциясы

- Танымдық, коммуникативтік, шығармашылық, денсаулық.

**«Экологиялық соқпақ» вариативтік бағдарламасының
перспективалық жоспары**

№	Тақырып	Сағат саны	Уақыты
1	«Күз мезгілі ондағы ерекшеліктер» суретке қарап әңгімелеу	1	
2	«Біз Айсұлу қуыршаққа жемістер туралы айтамыз»	1	
3	«Керемет сөмке» экологиялық ойыны	1	
4	«Бақшадағы көкөністер»	1	
5	«Шалқан» ертегісі	1	
6	«Бақшадағы қоян» қимылды ойыны	1	
7	«Шалқан» ертегісін драматизациялау	1	
8	«Бақшаға не отырғызылды?» дидактикалық ойыны	1	
9	«Су сиқыры» эксперименті	1	
10	«Өзенге экологиялық экспедиция»	1	
11	«Аспанда бұлттар жүзеді» тақырыптық мүсіндеу	1	
12	«Ауладағы құс»	1	
13	«Құс ауласының макетін жасау» жапсыру	1	
14	«Үй жануарлары»	1	
15	«Ферма» макетін жасау	1	
16	«Біздің ағаштар»	1	
17	«Қысқы ормандағы жабайы аңдар»	1	
18	«Бізді суық тигенде не емдейді?»	1	
19	«Терезе алдына пияз өсіреміз» экспериментік жұмыс	1	
20	«Қар мен мұз»бақылау	1	
21	«Аяз-таңғажайып суретші»тақырыптық сурет салу	1	
22	«Игі істер зертханасы»	1	
23	«Біздің төрт аяқты достарымыз – ит»жапсыру	1	
24	«Дымбілмес пайдалы және жаман әдеттер туралы не білді?» әңгіме	1	
25	«Табиғат бұрышындағы қызмет»	1	
26	Орманға Экскурсия	1	
27	«Гүлдер-табиғаттың күлкісі»	1	
28	«Біз Айсұлу қуыршаққа біздің учаскемізді көрсетеміз»	1	
29	«Қызыл кітап»	1	
30	«Сиқыршы көктем»	1	
31	«Табиғаттағы алғашқы гүлдер»	1	
32	«Құммен танысу» эксперименті	1	
33	«Біздің құстар» бақылау	1	
34	«Хайуанаттар бағына саяхат»(кеңістікті бағдарлау)	1	
35	«Мейірімді, жақсы күн» мүсіндеу	1	
36	«Табиғаттағы демалыс» (табиғаттағы тәртіп ережелері туралы әңгімелеу)	1	
37	«Жас эколог көмекке асығады»	1	

«Экологиялық соқпақ» вариативтік бағдарламасының мазмұны
«Қарлығаш» мектепалды тобы

Тақырыптар атауы	Мақсаты мен міндеттері
«Күз мезгілі ондағы ерекшеліктер» суретке карап әңгімелеу	Күз мезгіліндегі ерекшеліктер туралы әңгімелеу, өзгешеліктерді айтуға үйрету.
«Біз Айсұлу қуыршаққа жемістер туралы айтамыз»	Балаларды жемістер мен жидектермен (алма, алмұрт, жүзім, шие, өрік) таныстыру. Жемістерді сыртқы түріне, формасына қарай ажыратуға үйрету. Адам өміріндегі жемістердің маңызы туралы айту. Жемістердің, қуыршақтардың суреттері жемістердің, жидектердің аттарын, олардың адам өміріндегі маңыздылығын біледі.
«Керемет сөмке» экологиялық ойыны	Көкөністер мен жемістердің негізгі түрлерімен таныстыруды жалғастыру, жемістерді көкөністерден ажырату қабілетін дамыту. Көкөністердің, жемістердің муляждары. Көкөністерді, жемістерді ажыратады және олардың адам өміріндегі рөлін атайды;
«Бақшадаға көкөністер»	Балаларға сыртқы түрі мен дәмін ажырата білуге және көкөністерді (қияр, қызанақ, сәбіз, шалқан) атауға үйрету. Көкөніс дақылдарын өсіру туралы идеяларды кеңейту. Жаңа піскен көкөністер. Көкөністер сыртқы түрі мен дәмі бойынша ерекшеленеді; олардың адам өміріндегі рөлін біледі.
«Шалқан» ертегісі	Ертегінің мазмұнын еске түсіру, оқиғалар мен әрекеттердің қайталануына, орындардың ырғағына назар аудару. - Ересектермен бірге ертегі айтуды үйрену. - Балаларға өзара көмек туралы ертегінің мағынасын түсінуге көмектесу: бір-біріне көмектесу керек (бәрін жалғыз жасауға болмайды). - Балалар арасындағы достық қарым-қатынасты дамыту; жақындарын өз әрекеттерімен қуантуға деген ұмтылыс. Көкөністердің адам өміріндегі маңызы туралы айту; бір-біріне көмектесу керек екенін түсіндіру.
«Бақшадағы қоян» қимылды ойыны	Қимылдарды үйлестіруді, команда бойынша әрекет етуді дамыту. Жеміс көкөністерінің муляждары, суреттер, жаңа піскен көкөністер мен жемістер.
«Шалқан» ертегісін драматизациялау	орыс халық ертегісі арқылы балалардың шалқан сияқты пайдалы және «ұмытылған» көкөніс туралы түсініктерін кеңейту. - балалардың эмоционалдық саласын, танымдық қызығушылығын дамыту және үйлестіру. - еңбекке деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Ертегіге арналған костюмдер, атрибуттар балалар шалқанның пайдалы қасиеттерін біледі, ертегіні сахналайды
«Бақшаға не отырғызылды?» дидактикалық ойыны	Балаларды белгілі бір белгілерге сәйкес заттарды жіктеуге үйрету. Олардың өсу реті бойынша, оларды қолдану тәсілі бойынша ойлау жылдамдығын, сөйлеу дағдыларын дамыту. Заттарды белгілі бір белгілерге сәйкес жіктеу, олардың өсу орнына, оларды қолдану әдісіне сәйкес.
«Су сиқыры» эксперименті	Өлі табиғат туралы нақты түсінік қалыптастыру; судың қасиеттерін, оның табиғаттағы, адам өмірі мен жануарлар өміріндегі маңыздылығын білу. Су ыдыстары, шыныаяқтар судың қасиеттерін,

	оның табиғаттағы, адам мен жануарлар өміріндегі маңыздылығын біледі.
«Өзенге экологиялық экспедиция»	Балаларға өзен мысалында су объектілерінің экологиялық проблемалары туралы балалардың ойларын кеңейту, су объектілерін сақтауға бағытталған шаралар туралы балалардың білімін байытуға және бекітуге ықпал ету; Балаларға тұрмыстық суды тазартатын сүзгілер және өндірістік ағынды суларды тазарту қондырғылары туралы түсінік қалыптастыру; Балалардың сөздігін «тоғандар» тақырыбындағы зат есімдермен, сын есімдермен және етістіктермен байыту. Балалардың сөздігін белсенді ету (сөздер: су қоймалары, ластану, өзен гүрілдері, судың шашылуы), сөйлем құра білу, сұрақтарға жауап беру қабілетін дамыту.
«Аспанда бұлттар жүзеді» тақырыптық мүсіндеу	Балалардың өлі табиғат құбылыстары туралы түсініктерін кеңейту, балаларға бұлттардың не екенін айту. Байқауды дамыту. «Бұлттар қандай» әңгімесі, байқау, көркем сөзді қолдану; Мүсіндеу
«Ауладағы құс»	Балалармен құстардың алуан түрлілігі туралы, тауықтар адамға ет пен мамық беретіндігі туралы білімдерін бекіту. Адам тауық өсіреді, оларға қамқорлық жасайды. Адамсыз құс өмір сүре алмайды. Тауықтар туралы айту (кішкентай, дәрменсіз, қатты дауыстайды). Балаларды балапандарға қамқорлық жасауға тәрбиелеу. Құс суреттері, жануарлардың фигуралары тауықтың құс екенін біледі, тауықтар адамға ет пен мамық береді.
«Құс ауласының макетін жасау» жапсыру	Үй құстарының әртүрлілігі туралы білімді қалыптастыруды жалғастыру, ауылшаруашылық жұмысы туралы, патриотизмге тәрбиелеу. Құс ауласына қажетті заттар.
«Үй жануарлары»	Балаларды үй жануарларымен (сиыр, ешкі, қой, жылқы) және олардың сыртқы түрімен, мінез-құлық ерекшеліктерімен таныстыру. Салыстыру ешкі мен сиыр (немен ерекшеленеді, ұқсастығы); Үй жануарларын пайда болатын төлдері туралы айту. Үй жануарларының суреттері, муляждар үй жануарларын атайды, салыстырады, үй жануарлары адамсыз өмір сүре алмайтындығын біледі.
«Ферма» макетін жасау	Үй жануарларының әртүрлілік идеясын қалыптастыруды жалғастыру. Балаларды қазақ халқының даму тарихымен таныстыру. Материалдың орналасуына қарап ферманың не екенін біледі.
«Біздің ағаштар»	Балаларды балабақша учаскесінде өсетін ағаштармен таныстыруды жалғастыру; ағаштың құрылымы туралы түсінік беру. (тамырлар, діңі, бұтақтар, жапырақтар). Діңі қабығымен жабылған. Балалардың қарауға, байқауға, жасауға деген ынтасын дамыту. Жылдың кез-келген уақытында табиғаттың сұлулығын көре білуге тәрбиелеу. Балабақша аумағындағы ағаштар ағаштың құрылымы туралы түсінікке ие (тамырлар, бұтақтар, жапырақтар).
«Қысқы ормандағы жабайы аңдар»	Балалардың қысқы кезеңдегі жабайы аңдар туралы білімдерін байыту және тереңдету, қысқы жағдайлар мен жануарлардың мінез-құлық ерекшеліктері арасында байланыс орнату қабілетін дамыту. Тиін, қоян, түлкі, аю туралы әңгіме. «Біз кішкентай қояндармыз» ойыны
«Бізді суық тигенде не емдейді?»	Балалардың дәрілік шөптер, пияз мен сарымсақтың пайдасы туралы білімдерін нақтылау, танымдық белсенділікті дамыту. Дәрілік өсімдіктерді қарау, жұмбақтар жасау, бақылау.

«Терезе алдына пияз өсіреміз» эксперименттік жұмыс	Балабақша терезесінің алдына пияз өсіруге қызығушылықты ояту. Пияздың өсу өзгерістеріне бақылау жасау. Тәжірибе жағдайын құруды үйрену. Еңбек элементтері туралы әңгімелесу, тәжірибе.
«Қар мен мұз» бақылау	Өлі табиғат туралы нақты түсінік қалыптастыру; судың қатты күйде болуы мүмкін екендігі туралы білімді бекіту (қар, мұз). «Су төгіліп, шашырауы мүмкін» эксперименті Көркем сөз: «Тілазар» Қ.Мырза-Әли – Тазалашы, мұз болған Есік алды тайғанақ! – Жата берсін, біз оған Теуіп жүрміз сырғанақ! – Шыға беріп Жалтаңбай Ұшып түсті қалпақтай!
«Аяз-таңғажайып суретші» тақырыптық сурет салу	Балалардың қысқы табиғат құбылыстарына қызығушылығын ояту. Көрнекі байқауды, қоршаған әлемдегі ерекше нәрсені байқау қабілетін және өз жұмысында көргендерін көрсетуге деген ұмтылысты дамыту. Қиял мен шығармашылықты дамыту. Жұмбақтар шешу, серуендеуді бақылау, көркем сөзді қолдану, практикалық жұмыс.
«Игі істер зертханасы»	Мейірімділік ұғымын, игі істер жасау әдетін қалыптастыру; эксперименттік іс-әрекетке қызығушылықты арттыру; құбылыстарды талдау, қорытынды жасау; танымдық қызығушылықты дамыту, логикалық ойлау, балалардың сөйлеуі; балаларда қуаныш сезімін ояту Су, ауа тәжірибесі, сабын көпіршігі көңілді ойындары жақсылық пен жамандық туралы әңгімелеу.
«Біздің төрт аяқты достарымыз – ит» жапсыру	Балаларда иттің адамға дос екенін, ақылды үй жануарлары екендігі туралы түсінік қалыптастыру, оны жаттықтыруға және әртүрлі пайдалы қызметтерде қолдануға болады. Бақылау, қимылды ойындар «Отбасы» - үстел ойыны, мысық пен итті салыстыру.
«Дымбілмес пайдалы және жаман әдеттер туралы не білді?» әңгіме	Балаларды өз денсаулығына ұқыпты қарауға тәрбиелеуге ықпал ету; көктемде витаминдік тағамдар (жасыл пияз және т. б.) және күн әсіресе пайдалы екендігі туралы түсінік қалыптастыру; «Денсаулыққа не пайдалы, не зиянды» ойыны, дәруменді тағамдар туралы әңгіме.
«Табиғат бұрышындағы қызмет»	Бұрыштағы практикалық қызмет. Практикалық жұмыстар бұрышта жыл мезгіліне байланысты өткізіледі. бөлме өсімдіктерін көбейтудің әртүрлі тәсілдерімен, олардың ауруларымен және күтім ерекшеліктерімен танысу. Өсімдіктерге күтім маусымдық түрде жүргізіледі.
Орманға Экскурсия	Көктемгі далаға экскурсия, ағаштардың бүр жарғанына, ауа-райының өзгерісіне бақылау. Орман тіршілігін іс жүзінде анықтау үшін көктемгі –табиғатқа экскурсия.
«Гүлдер-табиғаттың күлкісі»	Балалардың гүлдерге деген тұрақты қызығушылығын, табиғаттағы үйлесімділік сезімін қалыптастыру. Гүлді -сәндік өсімдіктердің алуан түрлілігі, олардың, ерекшеліктері туралы түсінік беру. өсімдіктер әлемін зерттеу процесінде танымдық қабілеттерді дамыту, олардың көркемдік талғамын, табиғатта үйлесімділікті көру және сезіну қабілетін қалыптастыру
«Біз Айсұлу қуыршаққа біздің учаскемізді көрсетеміз»	Балалардың балабақша ауласында кездесетін өсімдіктер мен жануарлар туралы білімдерін нақтылау. Табиғаттың жануарлар объектілеріне экологиялық тұрғыдан дұрыс қарауға тәрбиелеу. Олардың өміріне қолайлы жағдай жасауға үйрету. Кейбір табиғатты қорғау белгілерімен таныстыру.

«Қызыл кітап»	Қызыл кітап туралы түсінік беріп, қоршаған ортаны қорғау, оған қамқорлық жасау дағдыларын қалыптастыру. Жануарлар мен өсімдіктердің құруына әкеп соғатын себептерді түсіндіру. Табиғатты аялауға баулу.
«Сиқыршы көктем»	Балалардың көктем туралы, жылдың осы уақытына тән ерекшеліктері туралы идеяларын бекіту. Балалардың назарын көктемнің алғашқы белгілеріне аудару. Балалардың жабайы табиғатқа деген қызығушылығын, эмоционалды жауаптылығын дамыту. Әңгіме, көркем сөз, матадан жасалған аппликация «Гүлдерді тазарту»
«Табиғаттағы алғашқы гүлдер»	Алғашқы көктемгі гүлдер туралы балалардың білімдерін нақтылау. Балаларды гүлдерді салыстыруға, сыртқы белгілеріндегі ұқсастық пен айырмашылықты табуға үйрету. Есте сақтау, ойлау қабілеттерін дамыту. Тазалыққа, қамқорлыққа тәрбиелеу.
«Құммен танысу» эксперименті	Өлі табиғат құбылыстарына деген қызығушылыққа тәрбиелеу. Сөйлеу мәнерін, жадыны, зейінді дамыту. Құмның қасиетімен балаларды таныстыру: құрғақ сусымалы, дымқыл – формасын жақсы сақтайды. Дымқыл құммен іс - әрекет жасау (формаларды пайдалану).
«Біздің құстар» бақылау	Жергілікті өлкенің құстары және олардың ерекшеліктері туралы білімдерін бекіту және нақтылау. Құстардың әртүрлілігі туралы түсінікті нақтылау және кеңейту, құстардың жалпы белгілері (тұмсық, қозғалыс мүшелері, қауырсын жамылғысы) туралы білімді қалыптастыру. Олардың құрылымы мен мінез-құлқындағы ерекшеліктерді көруге үйрету..
«Хайуанаттар бағына саяхат» (кеңістікті бағдарлау)	Балалардың ұғымдарына кеңістікті бағдарлауды, оң мен сол ұғымдарын, алыс - жақын түсініктерін қалыптастыру. Ойлау, көріп тану, есте сақтау қабілеттерін дамыту. Қолданылған көрнекіліктер арқылы балалардың тақырыпқа деген қызығушылықтарын арттыру. Білімділікке, ұқыптылыққа, белсенділікке тәрбиелеу, салыстыра білуге, дәлелдей білуге тәрбиелеу.
«Мейірімді, жақсы күн» мүсіндеу	Күн туралы балалардың білімін нақтылау. Ауа-райын белгілері бойынша анықтау қабілеттерін қалыптастыру. Күнді бақылау. Барлық қаралған мәселелер бойынша шешімдер, қалай ғана күн туындауы мүмкін... Күн туралы өлең оқу.
«Табиғаттағы демалыс» (табиғаттағы тәртіп ережелері туралы әңгімелеу)	табиғатта қауіпсіз мінез-құлық ережелерін қалыптастыру. Орманда, су айдынында қауіпсіз жүріс-тұрыс ережелерін бекіту; өрт кезінде орманда жүріс-тұрыс ережелерін бекіту; табиғатқа ұқыпты қарауға тәрбиелеу; балалардың сөздік қорын жандандыру.
«Жас эколог көмекке асығады»	Балалардың табиғат туралы білімдерін көрсету, білімді практикада, проблемалық жағдайда қолдана білу. Тірі және өлі табиғат туралы алған білімдерін бекіту; Маусымдық белгілерді қайталау; тірі және өлі табиғат объектілері арасындағы өзара байланысты орнату және оларды сақтамау салдарын түсіну білігін бекіту; адамның іс-әрекеті мен қоршаған табиғат арасындағы байланысты түсінуді жалғастыру; табиғат құбылыстарына қызығушылықты сақтау.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі білім берудің негізгі жалпы білім беру бағдарламасының құрылымына қойылатын мемлекеттік талаптар.
2. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің Білім беру бағдарламасын құрастыруға арналған әдістемелік ұсынымдар.
3. Қазақстан мектебі журналы, №1, 2008 жыл.
4. Қазақстан мектебі. №3 2006 жыл,
5. Қазақстан мектебі. №3 2006 жыл.
6. Педагогика тағылымдары. Алматы. «Рауан». 1993 жыл.
7. Тәрбие құралы. №1 2005 жыл.
8. Тәрбие құралы. №4 2004 жыл
9. Отбасы және балабақша №2 2011 жыл
10. Бала тәрбиесі №2 2009 жыл
11. Отбасы және балабақша №2 2012 жыл